

AZ OLVASÁSI STANDARDOK KIDOLGOZÁSÁNAK ELMÉLETI KERETEI

Józsa Krisztián

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: értékelési standard, olvasás

Az olvasás értékelési standardjaira számos nemzetközi példát találhatunk. Egyrészt kiinduló pontot jelentenek a nemzetközi vizsgálatok értékelési keretei (PISA, PIRLS), másrészt mintaként szolgálnak a külföldi értékelési standardok. Az Amerikai Egyesült Államokban például a 2001-ben elfogadott „No Child Left Behind” törvény következtében gyorsult fel az olvasási standardok kidolgozása, mára már a tagállamok is kidolgozták saját olvasásértékelési standardjaikat. A jól használható nemzetközi példák mellett az olvasási standardoknak természetes módon a sajátos magyar vonásokat is hordozniuk kell, a magyar nyelv jellemzőire építve, a magyar irodalmi műveltség elemeit is megjelenítve jöhetnek létre.

Az olvasás, a matematika és a természettudomány értékelési standardjai azonos elméleti alapokon állnak, ugyanakkor az olvasási standardok több szempontból el is térnek a másik két területtől. Ennek részben az az oka, hogy az olvasás nem képez olyan tantárgyi diszciplínát az iskolában, mint a matematika vagy a természettudomány. Az olvasás mint alapképesség azonban más tantárgyak, tudáselemek, készségek elsajátításának nélkülözhetetlen előfeltétele. Emellett fontos eltérés a másik két területtől, hogy az olvasás összetevőinek (készségek, képességek, motívumok) jól modellezhető a szerveződése (Nagy, 2006). A hatékony olvasás ezek összehangolt működése által valósul meg. Mindezek alapján úgy látjuk, hogy az olvasás értékeléséhez az összetevők értékeléséből kell kiindulni. Az életkori standardok kidolgozásának alapja az olvasás készségeinek elsajátítási folyamata lehet.

Az olvasási készségek értékelése kritériumorientált tesztekkel valósulhat meg. E készségek kritériumorientált értékelésére a nemzetközi standardokban számos példát láthatunk, emellett Nagy József munkáiban jelentős hazai előzmények is vannak. A beszédhanghallás értékeléséhez rendelkezésre áll a DIFER egyik tesztje. A betűolvasás, szótagolvasás, szóolvasás, mondatolvasás esetében munkánk részeként sor kerül a kritériumorientált, diagnosztikus standardok kidolgozására.

A szövegértési standardokhoz kiinduló pontot jelent a PIRLS 2006 szövegértési koncepciója. Négy szövegtípust alkalmazunk: folyamatos élménykínáló (pl. mese), nem folyamatos élménykínáló (pl. képregény), folyamatos információkínáló (pl. útmutató) és nem folyamatos információkínáló (pl. ábra). Négy gondolkodási műveleti szintet különböztetünk meg: (1) konkrét, explicit információk felismerése és visszakeresése, (2) egyenes következtetések levonása, (3) adatok és gondolatok értelmezése, összefoglalása, (4) a szöveg nyelvi, tartalmi és szerkesztésbeli elemeinek mérlegelése, értékelése.

Az értékelési standardok mint kimeneti szabályozók visszahatnak az iskolai gyakorlatra. A kidolgozott standardok számottevő mértékben befolyásolhatják az olvasástanítás gyakorlatát. A tankönyvek, tantervek, pedagógiai programok, fejlesztő programok, feladatbankok készítői számára is kiinduló pontot jelenthetnek.